

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 282/2023-44

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. Rastislavom Zimmermannom, advokátom, Pribišova 2, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava II v konaní sp. zn. 26C/50/2017 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní sp. zn. 26C/50/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. B2-26C/50/2017 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadostučinenie každému v sume po **1 500 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov **nevychováje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 282/2023-23 z 25. mája 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v časti, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 26C/50/2017. V časti, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí. Sťažovatelia žiadajú priznať im finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov prešiel od 1. júna 2023 výkon súdnictva v predmetnej veci z okresného súdu na Mestský súd Bratislava IV (ďalej len „mestský súd“).

II.

Skutkové východiská a sťažnostná argumentácia

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uviedli, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o uplatnenom nároku na zaplatenie sumy 3 909,88 eur s príslušenstvom z titulu náhrady škody, v ktorom sú v procesnej pozícii žalobcov, dochádza k zbytočným prietahom. Poukázali na to, že žaloba bola okresnému súdu doručená 24. septembra 2017, avšak vo veci nebolo dosiaľ právoplatne rozhodnuté. Popísali priebeh napadnutého konania so zvýraznením najproblematickejších úsekov z hľadiska nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu. Poukázali predovšetkým na prietahy spojené so znaleckým dokazovaním, keď od doručenia uznesenia okresného súdu o ustanovení znalca 9. júla 2019, ktorý pre nedostatočnú odbornú kvalifikáciu v danom odbore nevypracoval znalecký posudok, po vydanie uznesenia o ustanovení nového znalca (znaleckého ústavu) 21. júla 2021 uplynuli vyše 2 roky. K tomu uviedli, že tolerovanie pasivity znalca, ako aj ustanovenie súdneho znalca, ktorý nemal potrebnú odbornosť na podanie znaleckého posudku, ústavný súd hodnotí ako súčasť postupu súdu, ktorý nesmeroval k odstráneniu právnej neistoty a ktorý teda spôsobil zbytočné prietahy vo veci.

4. Z ústavnej sťažnosti tiež vyplýva, že 28. júla 2022 bol v napadnutom konaní vyhlásený rozsudok, ktorého písomné vyhotovenie bolo sťažovateľom doručené 28. augusta 2022. Proti rozsudku podal žalovaný 23. septembra 2022 odvolanie, o ktorom podľa zistení ústavného súdu dosiaľ rozhodnuté nebolo.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

5. Mestský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol chronologický prehľad jednotlivých úkonov v napadnutom konaní a odmietol, že by dĺžka konania bola spôsobená priet'ahmi z jeho strany. Od podania žaloby postupoval aktívne, v súčinnosti s oboma sporovými stranami, pričom procesné úkony vykonával v primeraných a objektívne možných lehotách. Čo sa týka znaleckého dokazovania, uviedol, že v konaní bolo potrebné znalca zmeniť, pretože pôvodne ustanovený znalec nedisponoval dostatočnou odbornou kvalifikáciou. V danom prípade išlo o komplikované dokazovanie a súd podľa jeho vyjadrenia vo veci nekonal z objektívnych dôvodov. Bolo potrebné nájsť skutočne kvalifikovaného znalca a napokon ustanoviť znalecký ústav. Vyhotovenie znaleckého posudku znaleckým ústavom okresný súd urgoval, preto z jeho strany nešlo ani o tolerovanie pasivity znalca. Prejednávaná vec je skutkovo zložitá a sťažovatelia nespôsobili priet'ahy v napadnutom konaní.

III.2. Replika sťažovateľov:

6. Sťažovatelia vo svojej replike k vyjadreniu mestského súdu opäť poukázali predovšetkým na priet'ahy spojené so znaleckým dokazovaním v napadnutom konaní, keďže museli v dôsledku nečinnosti súdu čakať na znalecký posudok od kompetentného znalca 2 roky a 7 mesiacov. Zdôraznili, že je zodpovednosťou konajúceho súdu, aký odborne spôsobilý znalec má byť ustanovený, ako aj dohľad nad dodržiavaním sudcovských lehôt uložených súdom určenému znalcovi. Súd aj napriek subjektívnemu názoru o náročnosti skutkového stavu mal povinnosť postupovať tak, aby konanie viedlo k rozhodnutiu vo veci samej bez neprimeraných priet'ahov. Podľa sťažovateľov mestský súd argumentačne neodôvodnil spôsobené zbytočné priet'ahy počas vypracovávania znaleckého posudku.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

10. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že po právnej stránke ide o nárok na zaplatenie sumy 3 909,88 eur s príslušenstvom z titulu náhrady škody, čo patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti súdov. Čo sa týka skutkovej stránky, ústavný súd konštatuje, že možno pripustiť istú mieru skutkovej zložitosti veci vyplývajúcu predovšetkým z nutnosti vykonať znalecké dokazovanie.

11. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

12. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu (aktuálne už mestského súdu) z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia mestského súdu a predloženého súdneho spisu. Problematickým z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní je predovšetkým obdobie súvisiace so znaleckým dokazovaním, keď od doručenia uznesenia okresného súdu o ustanovení znalca v júli 2019, ktorý pre nedostatočnú odbornú kvalifikáciu v danom odbore nevypracoval znalecký posudok, po vydanie uznesenia o ustanovení nového znalca (znaleckého ústavu) 21. júla 2021 uplynuli vyše 2 roky. Toto obdobie sa vyznačovalo nečinnosťou okresného súdu. Od právoplatnosti uznesenia o ustanovení pôvodného znalca 12. júla 2019 zaslal spis znalcovi až 17. februára 2020, teda po 7 mesiacoch. Po vrátení spisu znalcom bez vypracovania znaleckého posudku 15. mája 2020 súd vydal uznesenie o ustanovení nového znalca až 21. júla 2021, teda po období nečinnosti v dĺžke 1 rok a 2 mesiace. Takýto časový úsek nemôže byť ospravedlnený ani potrebou nájsť skutočne kvalifikovaného znalca. Zároveň pôvodný znalec už v krátkom čase po doručení uznesenia o jeho ustanovení navrhol súdu jeho zmenu pre jeho nedostatočnú odbornú kvalifikáciu na vypracovanie požadovaného znaleckého posudku. Napriek tomu mu súd so značným časovým odstupom zaslal spis a až po jeho druhom oznámení, že nie je schopný zodpovedať zadané otázky, si súd od neho spis vyžiadal pre účely ustanovenia znaleckého ústavu na vypracovanie znaleckého posudku. Uvedené skutočnosti sú prejavom neefektívnej a nesústreďenej činnosti okresného súdu. V danej súvislosti ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti vyslovil, že tolerovanie pasivity znalca, ako aj ustanovenie súdneho znalca, ktorý nemal potrebnú odbornosť na podanie znaleckého posudku, je postupom súdu, ktorý nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty a ako taký spôsobuje zbytočné priet'ahy v konaní (II. ÚS 10/01, II. ÚS 235/02).

13. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústreďená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej

sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, prikázal podľa čl. 127 ods. 2 ústavy mestskému súdu, na ktorý prešiel od 1. júna 2023 výkon súdnictva v predmetnej veci z okresného súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená. Po vrátení veci z odvolacieho súdu tak bude povinnosťou mestského súdu realizovať v zmysle ústavným súdom uloženého príkazu úkony súdu prvej inštancie bez zbytočných priet'ahov.

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

17. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur, čo odôvodnili najmä narušením ich dôvery v právny systém Slovenskej republiky.

18. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

19. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

20. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a neefektívnu a nesústredenú činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde (od 1. júna 2023 na mestskom súde, pozn.), správanie sťažovateľov, skutočnosť, že vo veci už bolo rozhodnuté rozsudkom z 28. júla 2022 a vec sa od 16. decembra 2022 nachádza na odvolacom súde, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 500 eur pre každého zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľov nevyhovel.

V.

Trovy konania

21. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

22. Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti

Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

23. Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2022 v sume 1 252 eur, preto odmena za jeden úkon právnej služby predstavuje 208,67 eur. Ústavný súd považoval za dôvodné priznať sťažovateľom náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti).

24. Vzhľadom na to, že právny zástupca zastupoval dve osoby, podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %. Vychádzajúc z uvedeného, hodnota jedného spoločného úkonu právnej služby v prospech oboch sťažovateľov predstavuje 208,67 eur. Ďalej má právny zástupca sťažovateľov nárok aj na náhradu režijného paušálu 12,52 eur za každý úkon podľa vyhlášky. Náhrada trov konania, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľom, spolu takto predstavuje sumu 442,38 eur. Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľov doručenú ústavnému súdu 4. augusta 2023, ústavný súd sťažovateľom nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za prispievajúci bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

25. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu